

Державна підсумкова атестація за освітніми програмами основної загальної освіти**Демонстраційний варіант
контрольних вимірювальних матеріалів
державного екзамену 2024 року
з УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ**

При ознайомленні з демонстраційним варіантом необхідно враховувати, що завдання, включені в демонстраційний варіант, не відображають всіх елементів змісту, які будуть перевірятися за допомогою варіантів КВМ. Повний перелік елементів змісту, які можуть контролюватися на екзамені, наведений у кодифікаторі елементів змісту і вимог до рівня підготовки учнів для проведення державного екзамену з української мови.

Демонстраційний варіант призначений для того, щоб надати можливість будь-якому учаснику екзамену і широкій громадськості скласти уявлення про структуру майбутньої екзаменаційної роботи, кількість і форму завдань, а також про їхній рівень складності. Наведені критерії оцінювання виконання завдань з розгорнутою відповіддю, що містить наведений варіант, дозволять скласти уявлення про вимоги до повноти і правильності запису розгорнутої відповіді.

Ці відомості дають майбутнім учасникам екзамену можливість виробити стратегію підготовки до складання іспиту з української мови у 2024 році.

Інструкція щодо виконання роботи

Екзаменаційна робота складається з двох частин, що містять 8 завдань. На виконання екзаменаційної роботи з української мови відводиться 3 години (180 хвилин).

Частина 1 складається з 7 завдань (1-7). Завдання частини 1 вимагають проведення різних видів аналізу слова, речення, тексту. Відповідями до завдань 1-7 є слово (кілька слів) або послідовність цифр. Відповідь запишіть у поле відповіді в тексті роботи, а потім перенесіть у бланк відповідей № 1.

Завдання частини 2 виконується **на основі того ж тексту**, який Ви читали, працюючи над завданнями частини 1.

Приступаючи до частини 2 роботи, виберіть одне з трьох запропонованих завдань (8.1, 8.2 або 8.3) і дайте письмову розгорнуту аргументовану відповідь.

Це завдання виконується на бланку відповідей № 2.

Усі бланки заповнюються яскравими чорними чорнилами. Допускається використання гелевої або капілярної ручки.

На екзамені дозволено користуватися орфографічним словником.

При виконанні завдань можна користуватися чернеткою. Записи у чернетці, а також у тексті контрольних вимірювальних матеріалів не враховуються при оцінюванні роботи.

Бали, отримані Вами за виконані завдання, сумуються.

Намагайтеся виконати якомога більше завдань і набрати найбільшу кількість балів.

Після завершення роботи перевірте, щоб відповідь до кожного завдання в бланках відповідей № 1 і № 2 була записана під правильним номером.

Бажаємо успіху!

Частина 1

Відповідями до завдань 1-7 є слово (кілька слів) або послідовність цифр. Відповідь запишіть у поле відповіді у тексті роботи, а потім перенесіть у БЛАНК ВІДПОВІДЕЙ № 1 праворуч від номера завдання, починаючи з першої клітинки, без пробілів, ком та інших додаткових символів. Кожну букву або цифру пишіть в окремі клітинці відповідно до наведених у бланку зразків.

1. Синтаксичний аналіз.

Прочитайте текст.

1) Кумедні фігурки для доволі мудрої інтелектуальної гри «народилися» в Стародавній Індії приблизно в IV—V століттях. 2) Вони були обов'язковим атрибутом гри «чатуранга», в якій брали участь водночас четверо осіб. 3) До речі, так тодішні мудреці намагалися за допомогою новинки уникнути воєн...

4) Кожен мав власне «військо» зі слонів, коней, колісниць та піхоти. 5) І справді, навіщо витратити силу-силенну коштів, руйнувати міста і знищувати лани, якщо достатньо зійтися з супротивником за чудернацькою дошкою?

Укажіть варіанти відповідей, у яких правильно визначено **граматичну основу** в одному з речень чи в одній з частин складного речення тексту. Запишіть номери відповідей.

- 1) кумедні фігурки (речення 1)
- 2) брали участь (речення 2)
- 3) мудреці намагалися уникнути (речення 3)
- 4) кожен мав (речення 4)
- 5) навіщо витратити (речення 5)

Відповідь: _____.

2. Пунктуаційний аналіз.

Розставте розділові знаки. Укажіть цифри, на місці яких повинні стояти коми.

Коли ж обертаюсь я часом до криниці (1) з якої пив колись воду (2) і до моєї білої (3) привітної хатини (4) і посилаю їм у далеке минуле своє благословення (5) я роблю ту лише «помилку» (6) яку роблять і робитимуть (7) скільки й світ стоятиме (8) душі народні живі всіх епох і народів (9) згадуючи про незабутні чари дитинства.

Відповідь: _____.

3. Синтаксичний аналіз.

Замініть словосполучення «**берег моря**», утворене способом керування, синонімічним словосполученням з підрядним зв'язком **узгодження**. Напишіть утворене словосполучення.

Відповідь: _____.

4. Орфографічний аналіз.

Укажіть варіанти відповідей, у яких подано правильне пояснення написання виділеного слова. Запишіть номери цих відповідей.

- 1) ДЕРЕВО – у сполуках **-ере-, -еле-** завжди пишеться літера **Е**.
- 2) РОЗ'ЯСНИТИ – апостроф ставиться перед буквами **я, ю, є, ї**.

3) **РИБАЛЦІ** – м'який знак не ставиться після л у сполуках літер **-лиц-, -лч-**, якщо вони походять із **-лк-**.

4) **СПИТАТИ** – в українській мові завжди пишеться префікс **С-**.

5) **СІЛЮ** – в іменниках відбувається подовження приголосних звуків.

Відповідь: _____.

Прочитайте текст і виконайте завдання 5-8.

(1) У нашій парі я був головним, а Павлик – другорядним. (2) Недоброзичливці вважали, що Павлик був додатком до мене. (3) На перший погляд так воно і було. (4) Мене не можна було запрошувати на день народження без Павлика. (5) Я покинув футбольну дворову команду, де вважався кращим бомбардиром, коли Павлика відмовилися взяти хоча б запасним, і повернувся разом з ним. (6) Так виникла ілюзія нашої нерівності. (7) Насправді жоден з нас не залежав від іншого, але душевна перевага була на боці Павлика. (8) Його моральний кодекс був суворішим і чистішим за мій. (9) Павлик не визнавав угод з совістю, тут він ставав нещадним.

(10) Одного разу я на своїй шкурі відчув, наскільки непримиренним може бути м'який, поступливий Павлик. (11) На уроках німецької я відчував себе принцом. (12) Я з дитинства добре знав мову, і наша «німкеня» Олена Францівна душі в мені не чула і ніколи мене не запитувала на уроках. (13) І раптом ні з того ні з сього вона викликала мене до дошки. (14) Якраз перед цим я пропустив кілька днів і не знав про домашнє завдання. (15) Спочатку все йшло добре: я провідміняв якесь дієслово, відбарабанив прийменники, прочитав текст і переказав його.

– (16) Прекрасно, – стиснула губи Олена Францівна. – (17) Тепер вірш.

– (18) Який вірш?

– (19) Який потрібно було вивчити! – відрізала вона крижаним тоном.

– (20) А ви хіба задавали?

– (21) Звик на уроках ворон рахувати! – завелася вона з півоберта. –

(22) Здоровенний хлопець, а дисципліна ...

– (23) Так я ж хворів!

– (24) Так, ти був відсутній. (25) А запитати у товаришів, що задано, не зміг?

(26) Взяв би та й сказав: не зміг. (27) Ну що вона могла мені зробити? (28) Про домашні завдання я питав у Павлика, а він ні словом не обмовився про вірші. (29) Забув, напевно. (30) Я так і сказав Олені Францівні.

– (31) Встань! – наказала Павлику німкеня. – (32) Це правда?

(33) Він мовчки нахилив голову. (34) І я тут же зрозумів, що це неправда. (35) Саме про німецьку я його не питав ...

(36) Олена Францівна перенесла свій гнів на Павлика. (37) Він слухав її мовчки, не виправдовуючись і не огризаючись, немов все це анітрохи його не стосувалося. (38) Спустивши пар, німкеня вгамувалася і запропонувала мені прочитати будь-який вірш на вибір ... (39) Я отримав «відмінно».

(40) Ось так все і обійшлося. (41) Коли, задоволений і щасливий, я повернувся на своє місце, Павлика, на мій подив, не виявилось поруч. (42) Він сидів за порожньою партою далеко від мене.

– (43) Ти чого це? ..

(44) Він не відповів. (45) У нього були якісь дивні очі – червоні і налиті вологою. (46) Я ніколи не бачив Павлика, щоб він плакав. (47) Навіть після найжорстокіших, нерівних і невдалих бійок, коли і найсильніші хлопці плачуть, він не плакав.

– (48)Залиш! – сказав я. – (49)Чи варто через вчительку?

(50)Він мовчав і дивився повз мене. (51)Яке йому діло до Олени Францівни, він і думати про неї забув. (52)Його зрадив друг. (53)Спокійно, буденно і публічно, заради копійчаної вигоди зрадила людина, за яку він, не роздумуючи, пішов би у вогонь і в воду.

(54)Нікому не хочеться зізнаватися у власній нищості. (55)Я став умовляти себе, що вчинив правильно. (56)Ну покричала на нього німкеня, подумаєш, нещастя! (57)Чи варто взагалі надавати значення подібній нісенітниці? .. (58)І все ж, якби Павлик був на моєму місці, назвав би він мене? (59)Ні! (60)Він швидше проковтнув би язика. (61)Коли пролунав дзвінок, я придушив бажання кинутися до нього, визнаючи тим самим свою провину і готовність прийняти кару.

(62)Потім було чимало випадків, коли ми могли б повернутися до колишньої дружби, але Павлик не хотів цього: йому не потрібна була та людина, якою я раптом розкрився на уроці німецької.

(За Ю. Нагібіним)

5. Аналіз змісту тексту.

Які з висловлювань відповідають змісту тексту? Вкажіть номери відповідей.

- 1) Павлик не міг змиритися з роллю другорядного в дружбі.
- 2) Герой оповідання не вивчив вірш і отримав за урок двійку.
- 3) Павлик не виправдовувався, коли Олена Францівна лаяла його.
- 4) Павлик не пробачив другу зради.
- 5) Павлик не визнавав угод з совістю.

Відповідь: _____.

6. Аналіз засобів виразності.

Укажіть варіанти відповідей, в яких засобом виразності мовлення є фразеологізм.

- 1) На уроках німецької я відчував себе принцом.
- 2) Навіть після найжорстокіших, нерівних і невдалих бійок, коли і найсильніші хлопці плачуть, він не плакав.
- 3) Недоброзичливці вважали, що Павлик був додатком до мене.
- 4) Я з дитинства добре знав мову, і наша «німкеня» Олена Францівна душі в мені не чула і ніколи мене не запитувала на уроках.
- 5) Про домашні завдання я питав у Павлика, а він ні словом не обмовився про вірші.

Відповідь: _____.

7. Лексичний аналіз.

Знайдіть у тексті синонім до слова ДРУГ (речення 52). Випишіть цей синонім (слово запишіть у початковій формі).

Відповідь: _____.

Не забудьте перенести всі відповіді на завдання 1-7 у бланк відповідей №1 згідно з інструкцією щодо виконання роботи. Перевірте, щоб кожна відповідь була записана в рядку з номером відповідного завдання.

Частина 2

Використовуючи прочитаний текст, виконайте на окремому аркуші ТІЛЬКИ ОДНЕ із завдань: 8.1, 8.2 або 8.3. Перед написанням твору запишіть номер обраного завдання: 8.1, 8.2 або 8.3.

8.1 Напишіть твір-роздум, розкриваючи зміст висловлювання сучасного лінгвіста Н.С. Валгіної: «Функції абзацу тісно пов'язані з функціонально-стильовою приналежністю тексту, разом з тим відображають й індивідуально-авторську особливість оформлення тексту».

Аргументуючи свою відповідь, наведіть 2 приклади з прочитаного тексту. Наводячи приклади, вкажіть номери потрібних речень або застосуйте цитування.

Ви можете писати роботу в науковому або публіцистичному стилі, розкриваючи тему на лінгвістичному матеріалі. Почати твір Ви можете словами Н. С. Валгіної.

Обсяг твору – не менше 120 слів.

Робота, написана без опори на прочитаний текст (не за поданим текстом), не оцінюється. Робота оцінюється 0 балів, якщо твір – це переказ вихідного тексту або повністю переписаний вихідний текст без жодних коментарів.

Твір пишіть акуратно, розбірливим почерком.

8.2 Напишіть твір-роздум. Поясніть, як Ви розумієте фрагмент тексту: «Його зрадив друг. Спокійно, буденно і публічно, заради копійчаної вигоди зрадила людина, за яку він, не роздумуючи, пішов би у вогонь і в воду».

Наведіть у творі 2 аргументи з прочитаного тексту, що підтверджують Ваші міркування.

Наводячи приклади, вкажіть номери потрібних речень або застосуйте цитування.

Обсяг твору – не менше 120 слів.

Робота оцінюється 0 балів, якщо твір – це переказ вихідного тексту або повністю переписаний вихідний текст без жодних коментарів.

Твір пишіть акуратно, розбірливим почерком.

8.3 Як Ви розумієте значення слова ДРУЖБА?

Сформулюйте і прокоментуйте подане Вами визначення. Напишіть твір-роздум на тему «Що таке дружба», взявши як тезу подане Вами визначення. Аргументуючи свою тезу, наведіть 2 приклади-аргументи, що підтверджують Ваші міркування: один приклад-аргумент наведіть з прочитаного тексту, а другий – з Вашого життєвого досвіду.

Обсяг твору – не менше 120 слів.

Робота оцінюється 0 балів, якщо твір – це переказ вихідного тексту або повністю переписаний вихідний текст без жодних коментарів.

Твір пишіть акуратно, розбірливим почерком.

Перевірте, щоб кожна відповідь була записана поруч з номером відповідного завдання.